

Платонічне кохання
Оксенія Бурлака

Аня приїхала до великого міста, щоб вижити. А Платон народився в ньому, щоб розкошувати. Вона працювала офіціанткою, заробляючи копійки. Він витрачав шалені гроші на клуби та дівчат. У них не могло бути нічого спільного, якби не випадкове знайомство Ані з батьком Платона. Лев Дмитрович дав їй усе, нічого не вимагаючи натомість: квартиру, безпеку і навіть той самий ресторан. Аня нарешті була щаслива, до тієї фатальної зустрічі з Платоном. Він може позбавити її всього. І найперше – любові...

Оксенія Бурлака

Платонічне кохання

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»

© Бурлака О., 2021

© DepositPhotos.com / ArturVerkhovetskiy, обкладинка, 2021

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою та художнє оформлення, 2021

Глава 1

Прощатися завжди важко. Особливо якщо знаєш: більше ніколи не побачиш людину, не обіймеш і не поцілуєш м'яку, теплу щоку. Це складно усвідомити і прийняти. Гіркий присмак, і нічим його не зап'єш. Надії немає, бо ти стоїш розгублено... на кладовищі.

«Рахунок, будь ласка», – промовила жіночка років п'ятдесяти, зиркнувши у мій бік. Хвилини за десять вона розправилась із тарілкою салату і стейком, з'ївши за компанію свою ядерну червону помаду. Навколо пухленьких наколотих губ залишилися сліди від оливкової олії і трохи крихт багета. Це надавало їй кумедного вигляду. Я поклала перед нею конверт і, схрестивши пальці, побігла на кухню. Завжди хвилююсь в очікуванні чайових. Це ж як лотерея. Ніколи не знаєш, хто з відвідувачів буде щедрим, а хто скупим. Тітонька з розмазаною помадою виявилася щедрою. Але, на жаль, так буває не завжди. Частенько трапляються люди, які можуть просидіти у закладі пів дня, залишивши по собі навіть менше, ніж міг би кіт напакати.

Для мене чайові – важливий додаток до платні, тому щодня стараюсь викладатися на повну, потайки сподіваючись на щедрість відвідувачів. Бути офіціантом – то важко. Це вам не за компом сидіти весь день. Щоб заробити зайву копійку, потрібно добре побігати й попотіти. Хоч іноді всі старання виявляються марними й у конверті я не знаходжу для себе ані гривночки. Бувають удачі дні, а бувають – жакливі. Декілька разів мені доводилося докладати свої гроші. Уперше це сталося зовсім неочікувано, і я проплакала весь день. Один хлопець наїв на п'ятсот гривень і зник, не заплативши. Для мене той інцидент став справжньою трагедією. Це була лише моя проблема, і ніхто не підтримав мене. Але кожен факап робить нас сильнішими. Головне – зробити правильні висновки. Відтоді я ні на мить не випускаю своїх клієнтів із поля зору. Вони завжди у мене «на мушці». Інакше ніяк.

Я переїхала до столиці одразу після закінчення школи. З того часу роблю все можливе, щоби втриматись тут. Не знаю, може, то молодість чи дурість... Просто вірю, що скоро станеться щось дивовижне. Відчуваю десь у нутрошах, всередині тіла. У самому ядрі. Мені дуже хочеться бути особливою, а не частиною сірої маси, хочеться досягти чогось, щоб батьки пишалися мною, щоб я сама собою пишалась.

У далекому і дуже маленькому селі живе мій батько, який страждає від алкогольної залежності, і мама, яку виснажила доля і важка робота. Її життя – це кози, кролі, город і фруктовий сад. Вона часто їздить на базар, щоб продати те, що виростила своїми руками. Все життя мама старалася задля нашої сім'ї, але грошей не вистачало. Я завжди ходила в речах із «секонду». Всі вони тхнули і були такі заношені й некрасиві, що аж нудило. З чотирнадцяти років я мріяла про те, щоб вирватися в місто, де всі люди щасливі, багаті й натхненні. Де безліч перспектив і можливостей. Мені здавалося, що коли я опинюсь у мегаполісі, то й сама стану іншою.

Чітко пам'ятаю той день, коли мама посадила мене за стіл і в нас із нею відбулась перша серйозна «доросла» розмова про життя.

– Донечко! Вибачай, голубонько, що ми такі погані батьки. Не назбирали грошей, щоб дати на навчання в столиці. Я старалася, чесно, але ті копійки як пісок крізь пальці. Усе пропало. Нема.

– Мам, ти чого, – обіймала її. – Усе добре. Ви мені нічого не винні. Сама справляюся. Постараюся вступити. От побачиш, усе вийде.

– Моя ж ти маленька! Як же ж ти там втримаєшся у тих бетонних джунглях? Якби ж тільки не розтоптали там твої мрії і сподівання.

– Мам, ну чого ти. Там усі хороші, красиві. Я вивчуся, стану на ноги. Заберу вас і заживемо. Куплю тобі плаття, будеш у мене нарядна. Манікюр зробимо, оту грязюку всю з-під нігтів повичищаємо.

– Ну й фантазерка, – плеснула мама в долоні, вважаючи, що я казки розказую. Але я вірила у кожне слово і дуже хотіла змінити їхнє сіре життя, додати в нього барв і різноманіття.

– Побачиш, – стиснула її м'яке плече.

– Я завжди боялася мріяти масштабно, а ти змогла. Ти інша, не така, як усі ми. Птаха високого польоту. Хочеш летіти – то лети. Дай Боже, щоб усе склалося, як ти сама собі задумала. Буду молитися за тебе щодня, – перехрестила мене, дивлячись своїм лагідним поглядом.

– Дякую.

– Ой, душа не на місці, як подумаю, що скоро поїдеш. Усе так складно. Ти ж хоч не забувай нас. Різні люди бувають. Хтось полюбиться, хтось забудеться. Тільки пам'ятай, що батьки одні на все життя. Ми завжди любитимемо тебе й чекатимемо. Знай, осьо тут, у цих стінах, буде у тебе куточок, твій рідний. Зрозуміла?

– Зрозуміла, звісно зрозуміла, – всміхнулась я у відповідь її змокрилим очам. – Не хвилюйся. Я серцем відчуваю, що все буде добре. Ви з татом пишатиметесь мною. Казатимете всім: це наша доця, – уявила цю картину, і тепло стало на душі.

– Дай Боже, молитимуся за тебе, доню, щодня. І ти молись, чуєш? Поїдеш у столицю і зразу в церкву сходи, благословення попроси у Богородиці, щоб захистила тебе від злих очей, гострих язиків і бід.

– Добре, як скажеш. – Я не знала, чи дійду колись до церкви, але мамі хотілось догодити. Я завжди вірила, що Бог у нашій душі і щоб поговорити з ним, не обов'язково кудись іти. Та мама не розуміла мене, а я й не намагалася її переконати.

Коли я ділилася з мамою мріями, то щиро вірила в те, що все справдиться. Мое бажання вирватися з прірви сільського буття було нездоланим. Село душило мене своїм прісним, одноманітним життям. Не було в усьому тому романтики, перспектив, надій. Ніщо тоді не могло зупинити мене, навіть відсутність грошей. Я була вдячна батькам за все, що вони могли дати мені, – за життя і тепло, за рідний дім і свободу думки. На гроші навіть не розраховувала, бо звикла, що їх ніколи немає. Завжди гарно вчилася. Знала, що знання – то мій квиток у хороше життя. Тих, у кого немає грошей, рятують мізки. Це правда.

Коли про мої наміри дізнався тато, то знатно напився. Узагалі не пам'ятаю, коли востаннє бачила його абсолютно тверезим. Він завжди був напідпитку більшою чи меншою мірою. Горілка знищила його як особистість, і одного разу я усвідомила, що забула, який він насправді. Тато перетворився на

тінь, на справжнього монстра, який нічого не дає, а тільки забирає ті копійки, які мама заробляє важкою працею, і безсовісно витрачає на випивку. Він не працював. Звісно, робив щось по господарству, але загалом більше паразитував, ніж допомагав. Хотілося втекти ще й від цього, щоб не бачити, як тато деградує, а мама все те терпить, бо інших варіантів немає. Сумна картина. Більше не хотілося бути її частиною. Можливо, це егоїзм. Хай так. Чи гріх хотіти більшого, кращого? Не знаю...

Мені завжди було шкода маму. Її життя сумне, сіре, одноманітне. Крутилась як білка в колесі: город-базар, город-базар, і так по колу. Весь час якась рутинна робота, від якої ні задоволення, ні нормальних грошей.

Мама рано вийшла заміж і обпеклася на цьому. Народила дитину від людини, яка виявилася слабкою та піддатливою до спокус. Усі труднощі вона зустрічала гідно. Ніколи не скаржилась, не нарікала. Хоча могла опустити руки, здатися, покинути все і піти іншим шляхом. Усе робила для нас і нічого для себе. Рано постаріла. Сиві пасма перепліталися з чорними у її довгій косі. Повненька і вигляд утомлений. Роботяща: я ніколи не бачила, щоб вона сиділа без діла. Навіть телевізор дивилася, обираючи часник чи лущачи горіхи на продаж.

Настав той день, коли я поцілувала маму у щічку, сіла в автобус і подалася в місто. Серце тьохнуло, коли крізь вікно я глянула на маму. На мене з вірою в очі дивилася сумна, понівечена життям, вироблена жінка, яка махала мені рукою, витираючи сльози. Тоді в голові промайнула думка: «Не хочу одного разу стати такою ж, не хочу жити в селі, не хочу порпатися у землі».

Звісно, я розуміла, що у місті буду чужачкою, але незнані шляхи анітрохи не лякали мене, а навпаки, вабили і манили. Немов вільний птах, я полетіла за небокрай, свято вірячи в те, що попереду на мене чекають щасливі пригоди.

Я не знала, для чого Бог створив мене. Звісно, мені хотілося бути особливою, а не «сірою мишею». У мені визрівала впевненість, що коли вирвусь із села, то одразу збагну свої таланти. Мені хотілось хутчіш побачити краще життя, знайти друзів, рідні душі, любов. У сільській школі ніхто не намагався розкривати таланти дітей. Усіх налаштовували на те, що треба просто пливати за течією, просто знайти роботу, створити сім'ю, народити дітей. Ця схема мені не подобалась. Подібні перспективи здавались гнітючими. Я прагнула побачити світ, пізнати його глибину і багатогранність. Хотілося знайти своє місце під сонцем.

Коли я вийшла з автобуса і вдихнула міське повітря, то відчула неймовірну радість і свободу. Мене чекало нове життя. Я відчувала, що от-от десь промайне світлий промінь надії, я піду за ним і там мені буде добре.

Перша вершина була підкорена. Я вступила на бюджет сама, без допомоги й хабарів. Пару разів ночувала на вокзалі, але потім подружилась із дівчатами, які дозволяли час від часу ночувати у них. Коли почалося навчання – пірнула у нього з головою, хапаючи знання, як порції делікатесу. Одногрупники були привітними. Мене поселили у гуртожитку,

і наче все було добре, але через деякий час я зрозуміла, що на одну тільки стипендію у великому місті не виживеш. Іншим студентам батьки надсилали гроші, передавали продукти. У мене такого не було. Доводилось розраховувати лише на себе, тому й почала шукати підробіток.

Одного дня після пар я блукала центральними вуличками міста і натрапила на ресторан, який називався «Три пташки». Зайшла всередину і виявила, що там дуже затишно. Я поцікавилась, чи не потрібні їм офіціанти. Душею відчувала, що це мое місце і тут буде добре. Після розмови з адміністраторкою мені призначили співбесіду. Незважаючи на відсутність досвіду, я знайшла аргументи, щоб умовити керівництво дати мені шанс, і вже через тиждень вийшла на стажування.

Спочатку мені було лячно. Коліна трусилися, і я так боялася зробити чи сказати щось не те. Працювати офіціантом важко, особливо якщо твій заклад у центрі міста, де завжди повно народу.

Люди приходили різні. Хтось приносив із собою добро й усмішки, а хтось так і шукав, до чого б причепитися, присікатися, провокуючи сварку. Спочатку я реагувала на людей-колючок болісно. Після них завжди лишався осад, бо приймала їхні слова, дії, інтонацію занадто близько до серця, шукала свою вину, злилася і нервувалася. Але з часом усе змінилося. Прийшло розуміння, що мій обов'язок – гарно виконувати свою роботу і тримати дистанцію. Допоки ти не приймаєш негатив у свою душу, він залишається з тим, хто його приніс. Коли я змінила своє ставлення до таких ситуацій, працювати стало простіше і веселіше.

«Якщо є проблема – посмійся з неї», – ось мій девіз, який насправді допомагав триматися на плаву у досить токсичному середовищі. Людина, якщо схоче, може підлаштуватися під будь-які обставини. Я хотіла зачепитися у місті, мені потрібні були гроші, і я цінувала свою роботу, незважаючи на різні недоліки і трабли. Це життя, яке диктує правила. Ти або в грі, або «гейм овер».

Майже щодня мені доводилось проводити багато годин поспіль на ногах, із фірмовою усмішкою, рівною поставою і привітним поглядом. Відвідувачів анітрохи не цікавлять твої проблеми, переживання або втома. Їм начхати на те, чи склала ти іспит, чи болить у тебе голова, живіт або, можливо, душа. Для них ти робот, який завжди повинен бути всміхнений, охайний, привітний. Головне – бездоганно виконувати прохання, вказівки і забаганки. Все, що їм насправді треба, – твоя послужливість і оперативна реакція на їхні знаки. Клацнули пальчики – і ти маєш бути тут як тут, ніби слухняний песик.

Я завжди намагалася догодити кожному своєму клієнтові, прагнула відчути настрій людини, вгадати смаки і запам'ятати улюблені страви на майбутнє. Якщо у мене питали поради, я її давала. Ніколи нічого зайвого не говорила, щоб не здатися нав'язливою. І люди цінували це.

Минуло пів року з того часу, як я почала працювати офіціанткою. Стабільна заробітна плата відкрила переді мною нові можливості: я змогла перебратися з галасливого і брудного гуртожитку в комфортну маленьку кімнату, орендовану в однієї привітної бабусі. Вона була глуха, і ми практично не спілкувалися, але мені подобалося перебувати з нею в одному просторі. Ми підходили одна одній на енергетичному рівні.

Знайти цей варіант мені допомогла одна з клієток. Вона була дочкою цієї пані. Коли Марфа робила замовлення, ми перекинулися кількома словами, я заробила від неї комплімент, так і розговорилися. За збігом обставин її мама якраз шукала хорошу і відповідальну дівчину, яка б заселилася у порожню кімнату в її квартирі. Почувши, що мені в гуртожитку не подобається, клієнтка одразу запропонувала цей варіант і вигідні умови.

Перспектива жити окремо в чистій, тихій кімнаті мене приваблювала, і ми домовились про зустріч. За два тижні я вже мала нове житло і дуже цьому раділа. Зізнаюся, у той момент пишалася собою: сама заробляю й оплачую власний куточок, їжу, одяг. Навіть маленькі успіхи додавали сил і мотивації. Хотілося старатись іще більше.

П'ять днів на тиждень я тяжко працювала і часто під вечір від перевтоми ніг не відчувала. Але тішило те, що мої старання були не марними, адже після важкого дня я поверталася у своє затишне гніздечко, маленьку кімнатку, облаштовану під мене і мої смаки. Ніхто мені не заважав приймати ванну, слухати улюблену музику, читати, готуватися до семінарів.

У гуртожитку було занадто шумно. Студенти багато пили та курили, деякі тижнями не милися. Усі ці неприємні запахи зводили з розуму. Коли випала можливість піти звідти, я ані секунди не вагалася. Зібрала речі й помахала всім ручкою. Звісно, довелося взяти додаткові зміни на роботі. Але нічого. Я ж хотіла жити краще, тому і старалася заради майбутнього. Щоб добре жити – треба важко працювати. Я це розуміла і ніколи не скаржилась на життя і не нарікала на долю. Я знала, що після важкого дня мене чекає гаряча ванна, чиста, ароматна постіль і тиша. Тиша заряджала мене. У тиші було так приємно читати книги, думати, мріяти, засинати. В моменти усамітнення я відчувала себе щасливою і захищеною.

Вранці у своїй манюній кімнаті я робила зарядку, снідала, а далі бігла в універ, після обіду – на роботу. Відпрацювавши зміну, поверталася додому, вчила конспекти, читала книжки, засинала, прокидалася, і так по колу.

Згодом я навіть почала кайфувати від такого ритму життя. Спостерігаючи за людьми, ніби відкривала для себе світ і його нові відтінки. Іноді, краєм вуха, я слухала уривки чужих розмов, і мені подобалися ці відголоски думок, нові емоції, переживання і життєві ситуації. Всі люди такі різні, кожен думає і говорить про своє. У всіх свої турботи, проблеми, пристрасті та стреси. Всі люблять обговорювати чуже життя, скаржитися на політиків, роботу, борги за комуналку, співробітників, хлопців, чоловіків. Іноді в душі я голосно сміялася з чужих жартів, а бувало, потайки сумувала разом з дівчиною, яка розповідала подрузі про зраду хлопця. Мені завжди хотілося обійняти людей, яким було боляче. Чужі історії життя вабили. Мені хотілося пізнавати відтінки людських почуттів, емоції. У селі нічого цікавого не відбувалося, а тут у кожного гостя своя драма, своя ейфорія.

Якщо хтось вважає, що працювати офіціантом нудно, то він глибоко помиляється, адже щодня в стінах нашого ресторанчика розгорталися справжні мелодрами, комедії та навіть бойовики. Декілька разів я ставала очевидцею справжніх розбірок. То було страшно і водночас феєрично. Ох же ж ці чоловіки! Трохи вип'ють – і перетворюються на розбишак. Намагаються довести свою крутість. Та збоку все схоже на п'яну дурню.

Найчастіше в наш ресторан приходили парами. Подруги, закохані, друзі, партнери по бізнесу. Але був у нас один постійний клієнт, який завжди сидів сам.

Цей статний чоловік років за сорок з'являвся щосереди, і завжди за збігом обставин саме я його обслуговувала. Зазвичай він замовляв наш фірмовий ланч і чашечку американо, розтягуючи задоволення від трапези на цілу годину. Замість співбесідника у нього була книга, щоразу різна, з яскравою обкладинкою. Мені подобалося спостерігати за ним. Я вдивлялася в деталі одягу, сканувала емоції. Бувало, що він ніби відчував мій пронизливий погляд, підводив очі та ловив на гарячому. Це відбувалося завжди несподівано. Я всміхалася, червоніла і бігла далі у своїх справах.

У цього чоловіка була вражаюча гама емоцій. Він умів так широко радіти й страждати разом із героями, про яких читав у тих своїх книжках. Іноді він глибоко засмучувався, кілька разів я навіть бачила, як він змахував із очей сльозу. Бувало, мій гість голосно сміявся або просто ледь помітно всміхався кутиками вуст, кивав головою на знак згоди. Усе це заворожувало мене і манило.

Він завжди залишав щедрі чайові. На кожну усмішку відповідав взаємністю. Мені подобалися його енергія і безпосередність, красиві риси його обличчя з ледь помітними зморшками. У цього чоловіка були яскраві очі, повні губи й попелясте, охайно підстрижене волосся. Доглянутий, статний, зрілий, завжди одягнений «з голочки». Від нього линув приємний шлейф парфумів. Кожного разу я танула, вдихаючи цей аромат.

Я усвідомлювала, що цей чоловік зрілий, дорослий і за віком міг би бути моїм батьком, але в ньому було щось особливе, неповторне і дуже привабливе. Він виділявся з усіх, кого я досі тут бачила, потужною енергетикою. Одного дня я зловила себе на думці, що чекаю нашої зустрічі, рахую дні до середи й мрію, щоб він заговорив зі мною просто так. Щоразу я милувалася ним, відкриваючи нові грані його особистості. Це лякало мене і вабило. Раніше зі мною нічого подібного не траплялося. Дивилась на нього, як на ідола. Кожна його риса видавалася мені ідеальною. То було дивно і якось лоскотно. Він навіть снівся мені.

Вісімнадцятирічна дівчина, я досі ніколи ні в кого не закохувалася. У моєму селі не знайшлося гідних хлопців. Коли я приїхала до столиці, то цілком зосередилась на роботі та навчанні, тож для юнаків і романтичних стосунків не лишалося часу. Та я й не хотіла розмінюватися. Не випадало можливості навіть із кимось познайомитись, потеревенити, пофліртувати. З головою пірнула в бурхливий ритм великого міста, і течія понесла мене у незвідані краї. Для мене було великим щастям мати роботу, стабільну зарплату і власний затишний куточок. Я пишалася собою, адже отримувала хороші оцінки і мала всі шанси претендувати на червоний диплом. Я сподівалась, що незабаром зможу знайти більш високооплачувану роботу

і тоді зніму собі не просто кімнату, а квартиру, згодом куплю автомобіль і поїду на море, яке ніколи наживо не бачила, лише по телевізору та в журналах.

Коли спостерігаєш, як красиво живуть інші люди, то теж починаєш мимоволі надихатися і бажаєш досягти їхнього рівня. Ні, я не заздрила, а просто шукала можливості підняти планку, мріяла й уявляла картинки своєї ідеалізованої реальності. Що ж у цьому поганого? Думаю, гірше, коли тобі нічого не хочеться, коли ти пливеш за течією, навіть не помічаючи, що твої дні однакові, сірі та нудні. Їх не відрізнити один від одного, години пролітають, а ти не розвиваєшся, тупцюєш на місці. Це страшно. Навіть вода, застоявшись, починає псуватися. Так і людина. Без руху життя втрачає сенс. Зупиняючись, ти ризикуєш потрапити в капкан залежності, ліні, апатії, одноманітності.

З моїм улюбленим гостем ми часто обмінювалися поглядами, усміхалися одне одному. Я приймала у нього замовлення, він платив мені чайові, й усе йшло без будь-яких змін. У глибині душі я чекала якихось рішучих дій від нього, бо сама не могла дозволити собі вийти за рамки своїх обов'язків. Не знала, як він відреагує на мою симпатію і бажання зблизитися. Мені так хотілося, щоб у нас зав'язалася розмова, щоб він представився, щоб побачив у мені дещо особливе, як я у ньому. Але нічого подібного не відбувалось.

До мене тоді залицявся Артур – офіціант із нашого закладу. Він запрошував мене на побачення, намагався поцілувати й заманити у свої сіті, але його чари не діяли, адже я була захоплена своїм постійним клієнтом. Згодом почала вдивлятися в обкладинки книг, з якими він приходив до нас у ресторан. Мій гість прочитував повісті й романи, як насіння лускав. Згодом я стала повторювати за ним: брала у бібліотеці ті самі книги й читала їх до пізньої ночі, щоб бути з ним на одній хвили. Здавалось, що цей ритуал дасть мені змогу стати ближчою до нього, розуміти його думки.

– Добрий день. Рада знову бачити вас.

– Доброго дня, Анно, – усміхнувшись, відповів мужчина без імені. Тобто ім'я у нього, звичайно ж, було, але я досі його не знала. Минуло пів року відтоді, як я вперше побачила цього джентльмена у нашому ресторані, і мій інтерес аж ніяк не згас, навіть навпаки, розгорівся до надзвичайних масштабів. Продовжувала спостерігати за ним, читаючи книги, які він приносив із собою. Правда, я не встигала так швидко і суттєво відстала. Забила на літературу, яку нам радили в універі, і натомість ішла за вибором незнайомця, який став для мене авторитетом, світлом у темряві, загадкою, яку так кортіло розгадати. Чесно, жодного разу він мене не розчарував. Мій гість обирав справді хороші книги, від яких у мене завжди залишався незабутній післясмак.

– Що будете замовляти? Як завжди чи, можливо, щось новеньке? – я широко всміхалася, вдивляючись у його очі. – Зверніть увагу, у нас в меню з'явилися спеціальні пропозиції. Гляньте на останній сторінці.

– Принесіть, будь ласка, обліпиховий чай і десерт на ваш смак.

– Гарзд. Прийнято, – я кивнула, захлинаючись власною радістю. Щоразу, коли його бачила, світилася сонцем. Він заряджав мене, навіть не

усвідомлюючи, яким близьким і рідним став мені його погляд. – Дякую за замовлення.

За час нашого знайомства, вірніше, не знайомства, а рідкісних зустрічей у ресторані, я відзначила, що він не носить обручки. Одяг і годинник престижні, при цьому телефон зовсім простий, без наворотів. Він рідко розмовляв, переважно читав. Куточки губ були підняті, а навколо очей збиралися дрібні зморшки. Це говорило про те, що він був доброю, оптимістичною людиною, яка любить усміхатися і живе з гармонією в серці. Цю істину мені відкрила мама. Вона говорила, що про характер людини можуть розповісти зморшки. У сумних, депресивних, злих або нещасних людей куточки губ завжди опущені, а ось у щасливих усе навпаки.

Я принесла чай і тістечко «Наполеон», дбайливо поставивши все перед своїм гостем. Чому обрала саме цей десерт? Відповідь проста – він був найсвіжішим. Крім того, я обожнювала «Наполеон». Його мені готувала мама в дитинстві на кожний день народження.

– Прекрасний вибір, дякую, Анно.

– Будь ласка. Смачного.

– Дякую. Ви сьогодні чудово виглядаєте. Зачіску змінили?

– Так, трохи підстриглася, – провівши рукою по кінчиках довгого волосся, всміхнулася. Це був перший неофіційний діалог, і мені так хотілося його підтримати. – Так приємно, що ви помітили. Зазвичай на такі дрібниці ніхто не звертає уваги.

– Дрібнички дуже важливі. Наш світ складається з атомів, а вони, повірте, зовсім непомітні.

– Так, щось у цьому є, – промовила я тихенько і сором'язливо закліпала очима, адже не знала, як продовжити діалог. Я раптом відчула себе такою дурненькою. Розгубилася, усміхнулася і пішла геть. Мені так хотілося сказати щось дотепне, гідне, щоби вразити його. Але на думку нічого розумного не спадало.

Чоловік, як завжди, пробув у нашому закладі з годинку. Дочитав нову книжку, розрахувався і пішов геть, ввічливо попрощавшись. Я прибрала зі столу, забрала конверт із чайовими й була здивована, коли знайшла в ньому дещо особливе. Крім грошей, мій дорогий гість залишив квиток у театр. Я не могла зрозуміти, що б це означало. Дата стояла сьогоднішня, час – восьма вечора. Зазвичай зміна закінчувалася об одинадцятій. «І як же мені вирватись?» – розгубилася. Потім на думку спало, що, можливо, він забув квиток або помилився. Але невже можна загубити квиток серед чайових? Він залишив його навмисно. Не промовивши ні слова, просто зробив цей дивний жест і зник. І як мені все це зрозуміти?

За мить я вже розмовляла з адміністраторкою і домовлялася про те, що сьогодні піду з роботи раніше. Довелося збрехати, що потрібно перескласти важливий запис. Мене відпустили, але взяли обіцянку, що я відпрацюю пропущені години. О шостій викликала таксі й помчала додому, щоб як слід підготуватися до вечірнього спектаклю.

Я не знала, що мені одягнути. Серце вискакувало з грудей в очікуванні першого в моєму житті побачення. Усе здавалося таким дивним. Я не розуміла, що відбувається, чому всередині наростає хвилювання перед зустріччю з людиною, імені якої навіть не знаю. Збожеволіла, мабуть? Та все це було неважливим. Мене охопила радість, адже події зрушили з мертвої точки й тепер ми побачимось уперше не в стінах ресторану, і цей факт хвилював моє внутрішнє море.

Я не могла дочекатися зустрічі, хоча й не уявляла, як усе має бути, бо жодного разу не була в театрі. Як поводитися, про що розмовляти? У голові розігрувалися різні варіанти розвитку подій. Я відтворювала в думках діалоги, які могли б скластися між нами. Відчувала, що вистава буде чудовою, адже його вибір завжди припадав до душі. Мені хотілося подякувати йому за шанс доторкнутися до мистецтва, збагатити свою душу.

Опинившись у театрі, я здала пальто в гардероб, зайшла в туалет, щоб підфарбувати губи, урочисто всміхнулася своєму відображенню в дзеркалі і з гордо піднятою головою попрямувала в зал. Того дня я одягла чорну сукню довжиною нижче коліна. Вона була досить скромною, але красиво підкреслювала вигини стегон і тонку талію.

На квитку було написано, що моє місце в партері, у шостому ряду. Я знайшла його досить швидко і присіла на м'яке оксамитове сидіння. У душі відчувався легкий лоскіт хвилювання, але загалом настрої був оптимістичним. Потихеньку зал заповнювався людьми. Я намагалася триматися невимушено, але очі бігали залом, шукаючи знайомий силует. Продзвенів перший дзвінок, за ним другий. Місце поряд зі мною залишалось порожнім. Щохвилини я зиркала на годинник і нервувала через запізнення мого кавалера. За декілька секунд до третього дзвінка поруч зі мною сів зовсім незнайомий юнак. Світло згасло, а я розгублено дивилася на сцену і не могла зрозуміти, що ж це сьогодні відбувається.

Життя – дивна штука. Ми можемо нескінченно міркувати, передрікати, планувати, але врешті-решт у реальності все станеться зовсім інакше.

«Вишневий сад» мене вразив. Я нещодавно прочитала цю п'єсу Чехова, і постановка анітрохи не розчарувала. Перші хвилини десять після початку не могла взяти себе в руки, щоб зосередитись. Різні думки лізли в голову. Від розчарування хотілося встати й піти геть. Але зрештою я заспокоїлась, моя увага суцільно розчинилася в дійстві, яке розгорталося на сцені. Я вирішила просто насолоджуватися моментом, знаючи, що в мого друга з ресторану все під контролем. Вирішила не ображатися, а просто довіритись його вибору, адже він старший і знає, що робить.

Хлопець, що сидів поруч, зник після першого акту. Я навіть не встигла розгледіти його. Єдине, що запам'яталося – він майже постійно втикав у свій смартфон. То було дивно. Навіщо тоді приходити? Дивак.

Ближче до півночі я пішки дійшла до свого під'їзду. Мені було сумно, адже стільки дивовижних моментів хотілося обговорити з кимось, але я була самотньою у своїх емоціях і переживаннях, викликаних виставою. Довелося перетравлювати все наодинці, у власній голові. У думках я фантазувала, як усе могло скластися, якби він прийшов. Я б тримала його під руку, і ми

неспішно прогулялися б парком, обговорюючи твір Чехова. Усе пішло не за планом. Шкода, що він вирішив залишити мене одну під час дебютного візиту в театр. Але я не ображалася, просто поки не розуміла, чому він так учинив. Врешті-решт, я була вдячна йому за можливість провести вечір в атмосфері мистецтва.

Прийнявши душ, я лягла в ліжко і ще довго не могла заснути, обмірковуючи події, які сталися в цей дивний день. Мені хотілося розібратися з усіма питаннями, але для цього треба було дочекатися наступної середи.

Глава 3

Батьки не вибирають дітей, як і діти не вибирають те, у якій сім'ї народитися. Це як лотерея, у якій тобі пощастить або ні. Кожна людина – особистість, окремий пазл. Деякі частинки не збігаються і відштовхують одна одну. Іноді знайти спільну мову важко навіть найріднішим людям.

Час тягнувся, як жувальна гумка. Я, як завжди, вчилася, слухала лекції, конспектувала, готувалася до семінарів, працювала в ресторані, відкладала гроші й чекала нашої зустрічі. Нарешті настала серeda. Я спеціально нанесла блиск на губи, розпустила волосся і підфарбувала очі. Для нього.

Чоловік, у якого я, здається, закохалася, з'явився вчасно, не зраджуючи своїх звичок. Я, як завжди, прийняла у нього замовлення. Увесь тиждень я відтворювала в голові картини того, як заведу розмову з ним, як запитав про квитки та про його наміри. Але, на жаль, у думках усі ми сміливі, а на ділі... Коли настав час узяти ситуацію у свої руки й виявити наполегливість, я проковтнула язик, злякалася, засоромилася і пустила все на самоплив. У мене не вистачило сміливості прямо запитати, чому він не прийшов. Я боялася сказати щось не те. Зрештою просто розгубилася, засмутилася від того, що виявилася такою боягузкою. Просто прийняла замовлення, виконала свою роботу і побігла далі у справах. Минуло пів години. Де б я не була, мій погляд немов магнітом тягло до нього. У той момент, коли ми зустрілися очима, він жестом покликав до себе.

– Бажаєте ще щось? – з усмішкою запитала я, наблизившись до його столика.

– Ні-ні, дякую. Я покликав вас, щоб запитати, чи сподобався вам спектакль.

Після почутого я ніби оніміла і не знала, що говорити, адже постійно думала про те, що він хоче почути від мене. Подих мені перехопило, і, здається, я трохи почервоніла.

– Ну... Думаю, варто сказати, що ви подарували мені неймовірні емоції. Назавжди запам'ятаю той день. Це був мій перший похід у театр.

– Справді?

- Так. Я навіть не очікувала, що вистава настільки вразить. Я б хотіла подякувати вам за таку можливість. Чесно. Це було дуже неочікувано і приємно. Мені ще ніхто не робив таких подарунків.

- Радію, що зміг догодити вам, - тепер і він трохи збентежився, я продовжувала всміхатися, вчепившись у свій блокнот із такою силою, що аж пальці почервоніли.

- Ви, напевно, студентка?

- Так, приїхала з маленького села, вчусь в універі. А тут підробляю.

- Живете в гуртожитку?

- Ні, знімаю кімнату.

- Не сподобалось у гуртожитку?

- Трохи е... Дуже ціную свій простір, тому вирішила - краще буду багато працювати й жити окремо.

- Мені подобається те, як ви мислите. Той, хто багато працює, зазвичай і досягає успіхів у цьому житті.

- Хотілося б вірити, що так і є.

- Ким хочете стати?

- Хорошою людиною, - усміхаючись, відповіла я. Це прозвучало як відмовка. Він теж усміхнувся. - А якщо серйозно, то я все ще у пошуку своїх талантів. Намагаюсь розібратися з бажаннями. Знаю, уже давно потрібно було визначитися, але я хочу дізнатися, до чого лежить моя душа, а вже потім побудувати маршрут і головні цілі.

- У вас мудрі думки. Відшукати своє призначення - найголовніша місія людини. У цьому питанні не варто поспішати. У кожного свій час.

- Дякую за підтримку, правда, для мене вона важлива.

Він широко всміхнувся.

- А про що зараз мрієте?

- Мрію знайти хорошу роботу, яка буде приносити мені гроші й задоволення, на якій я зможу розвиватися і рости. Мрію купити квартиру і власну машину, хочу допомагати батькам.

- Мрієте про гроші?

- Ну, не лише про гроші, але вони, насправді, допомогли б мені відчувати свободу і впевненість. Це важливо. А далі можна було б переходити до більш масштабних мрій.

- Ще, напевно, мрієте зустріти любов.

- Кожна дівчина мріє про це. Звичайно.

- Ви дуже красива. Я впевнений, справжнє кохання не змусить вас довго чекати.

- Спасибі, - ці його слова змусили мене тремтіти. Він же не знає, що я, здається, вже по самі вуха закохалась у нього.

- Добре. Мені вже час бігти. Дякую вам за приємну бесіду, - усміхаючись, промовив чоловік. Він поклав на стіл гроші, підвівся, торкнувшись мого плеча, одягнувся і зник. Я стояла геть розгублена. Це був наш перший повноцінний діалог.

Цілий день наша розмова лунала в моїх думках, ніби на повторі. Прийшовши додому, я знову і знову згадувала його. Мої почуття ставали дедалі сильнішими. Я відчувала страх від однієї лише думки про те, що він ніколи не зможе відповісти на мої почуття взаємністю. Ну як я так примудрилася закохатися у дорослого чоловіка? Він ніколи не зможе відповісти взаємністю, як не старайся. Дорослий, розумний, начитаний, красивий, досвідчений. Навіщо я йому? Дурненька селючка, яка тільки-тільки школу закінчила і от тепер бігає офіціанткою, мріючи про красиве життя в столиці. Дурна, ой яка ж я дурна!

Ми дуже різні, але мене так вабить до нього! Він - світло у темряві, і я, немов метелик, летю до нього і, здається, скоро обпечуся. Знаючи, що ці почуття мене погублять, я не могла нічого вдіяти з собою, думала про нього, чекала зустрічі, мріяла про нові діалоги, книги, емоції.

Наступної середи він знову прийшов. Ми майже не розмовляли. По суті, перекинулися кількома фразами, які стосувалися замовлення. Він запитав, як мої справи, я відповіла, що все гаразд, і на цьому крапка. Через годину мій гість знову зник із поля зору, і на душі стало так кепсько, що можна було залити сльозами увесь ресторан. Але відкривши конверт із чайовими, я побачила ще один квиток до театру. Ця знахідка окрилила мене, я готова була плескати в долоні й підстрибувати вище неба. Мені довелося знову відпрошуватися з роботи. Адміністраторка була не в захваті й відпустила мене, поставивши додаткову змінку як штраф. Але навіть це не могло зіпсувати мій настрій. Я кулею примчала додому, заскочила в душ, висушила і підкрутила волосся, трохи підфарбувала очі, одягла чорну сукню і вирішила нічого не загадувати наперед. «Будь-що-будь. Якщо він не прийде, я все одно з радістю подивлюсь іще один спектакль».

Того дня я відчувала себе набагато впевненішою. Знала, куди йти і що робити. Мені знову дісталось хороше місце в партері з прекрасним оглядом сцени. Я сиділа в передчутті початку вистави. За декілька хвилин до того, як погасили світло, мій супутник сів поруч. Від такої бажаної несподіванки у мене перехопило подих і серце почало тріпотіти у грудях. Господи, я навіть не знаю його імені, але, здається, божеволію від нього.

- Добрий вечір, Анно. Радий вас бачити.

- Добрий вечір, - прошепотіла я. - Я теж дуже рада.

– Сподіваюся, ви не проти, якщо ми подивимося цей спектакль разом? – почувлося біля мого вуха.

– Звісно. Це ж чудово. Сьогодні мені буде з ким обговорити виставу. Минулого разу «Вишневий сад» викликав стільки емоцій, що я не могла заснути до ранку. Так кортіло з кимось поділитися думками.

– Мені так прикро, що тоді вам довелося бути самій. Обіцяю, більше ніколи не допущу такого. Я й сам обожнюю смакувати емоції, думки, почуття після прочитання книги чи перегляду спектаклю. Уявляю, яка це каторга – тримати все в собі.

Я не встигла нічого відповісти, бо почався спектакль. Весь перший акт я сиділа ніби на голках, бо відчувала присутність особливої людини. Ловила кожен момент і насолоджувалася одразу двома речами – тим, що він поруч, і тим, як проникливо грають актори. Декілька разів я думала про те, як було б добре взяти його за руку чи покласти голову на плече. Звісно, то лише мрії закоханої ідіотки. Але що вдіеш... Мені нестерпно хотілося торкнутися його шкіри, відчути її ніжність і тепло.

Під час антракту ми попрямували до бару. Я почувалася трохи розгубленою. Ми зайняли столик у куточку зали, і мій супутник пригостив мене чаєм і цукерками. Я уявлення не мала, як повинна поводитися дівчина у подібних ситуаціях. Що говорити? Чого краще не робити? Цікаво, нашу зустріч можна назвати побаченням? Напевно, ні? Можливо, для нього це дружній прояв, батьківський порив або просто симпатія. Було багато думок і хвилювань, але мене переповнювала ейфорія, адже збулась моя маленька мрія – ми опинилися разом за межами ресторану, розмовляли не про страви, дивилися одне одному в очі. Я відчувала душевну близькість і мала щире бажання дізнатися про нього якомога більше.

– Мені здається, ви занадто напружена, – сказав він, усміхаючись.

– Трохи ніяковію поряд з вами, – чесно зізналася.

– Чому? Я ж не кусаюся, – він усміхнувся по-доброму і підморгнув.

– Знаю, – також усміхнулася я. – Річ у тім, що вперше я побачила вас приблизно шість або сім місяців тому. Ви частий гість у нашому закладі. Дивно, але в мене виникло таке відчуття, ніби ми знайомі вічність, ніби ви близька мені людина. Хоча з іншого боку, я нічого про вас не знаю, навіть вашого імені.

– Так, досить слушне зауваження, – кашлянув. – Мене звати Лев. Лев Дмитрович, – я всміхнулася і простягла йому руку.

– Дуже приємно нарешті познайомитися.

– Так, і справді приємно, – його долоня була великою і дуже гарячою. Декілька секунд ми трималися за руки, і коли він відпустив, мені стало трохи сумно. Дуже хотілося, щоб ту мить поставили на паузу. Та це неможливо.

– Розкажіть про себе, – набралася сміливості.

- Що саме вас цікавить?

- Усе, - я почервоніла. - Тобто мене цікавить усе, що ви вважаєте за можливе розказати про себе.

- Я - звичайна людина. Просто живу, працюю, мрію, читаю. Все як у людей.

- А про що ж мрієте?

- Раніше в мене були одні мрії, зараз зовсім інші. Час змінив мене.

- Чому?

- Час усіх мінє, мрії трансформуються. Коли досягаєш чогось важливого, починаєш прагнути більшого. А інколи те, що раніше здавалось важливим, втрачає сенс і ти вже просто цінуєш буденні речі.

- Чому ви приходите до нас у «Три пташки» щосереди? Це якась традиція?

- Ні, - він трохи загадково всміхнувся. - Я просто власник цього ресторану і приїжджаю щосереди, щоб подивитись очима відвідувача, чи все гаразд, як працює кухня і персонал. Ніхто мене не знає, крім директора і менеджера. Сподіваюся, що ви теж нікому не розкажете. Коли персонал не в курсі, що приїжджає керівництво, можна побачити реальну картину роботи закладу і згодом виправити недоліки.

- Ого, нічогенький поворот, - у мене перехопило подих від почутого. - Звичайно, я нікому нічого не скажу. Неймовірно. Я перебрала безліч варіантів щодо того, хто ви. Але жодного разу на думку не спадало, що ви можете виявитися власником. Це просто шок.

- Це добре. Значить, я досить вправно маскуюсь.

- Однозначно. І багато у вас таких закладів?

- Чотири.

- І в кожному ви з'являєтеся раз на тиждень?

- Ні. Намагаюся навідуватися раз на місяць.

- А чому ж у нас буваєте так часто? - з наївною цікавістю запитала я.

- Річ у тім, що я живу неподалік. Але головною причиною є той факт, що це мое перше дітище. Саме з цього ресторану розпочалася моя кар'єра підприємця і бізнесмена. Я вклав у цей ресторанчик усю душу.

- Так цікаво!

- Я готовий годинами розповідати про те, як пішов на ризик, позичив грошей і разом із другом відкрив затишний заклад у самому центрі столиці. Ми могли прогоріти. Але коли ти молодий і сповнений надій, усе виходить.

Головне – вірити в себе і свою ідею. Ну і звісно, не покладаючи рук працювати.

– Скільки ж вам було років?

– Двадцять п'ять. Відтоді минуло вже більш ніж двадцять років. Ми кілька разів проводили ребрендинг, нещодавно зробили ремонт, оновили приміщення, щоб гостям було максимально затишно і комфортно.

– Думаю, так і є. Відвідувачі обожають нашу атмосферу і смачні страви. Шеф-кухар – просто геній.

– Так, Микола молодець, старається. Знайшов його випадково і дуже цьому радий. Те, що він витворює з продуктів, – справді талановито.

Задзвенів пронизливий дзвоник, і люди неспішно почали повертатися до зали.

– Скоро почнеться другий акт, ходімо, – запропонував Лев, і ми повернулися в партер.

Вистава пролетіла немов на одному диханні. Я була під враженням від усього, що відбувалось на сцені. Мене вразив сюжет, гра акторів, ідея, музичне оформлення. Усе гармонійно поєдналося. Перший акт був більш веселий, енергійний, романтичний, а другий приголомшив драматизмом. Деякі моменти були настільки емоційно гострими, що в горлі відчувався гіркий клубок і хотілося плакати. Емоції накривали мене хвилями, у серці перекликалися емоції розпачу і співчуття до долі головної героїні.

Після закінчення вистави ми покинули зал мовчки. І лише через декілька хвилин Лев запитав мене:

– Вам сподобалось?

– Так, дуже... Ледве втрималась, щоб не розридатися на фінальній сцені.

– Чого ж не розридались? – він уважно вдивлявся в мое обличчя.

– Було соромно, що це побачать інші.

– Ніколи не стримуйте себе. Байдуже, що подумають інші, – махнув рукою. – То дрібниці. Головне – це почуття. Їх треба проявляти, а не стримувати, ковтати, камуфлювати. Це шкодить здоров'ю.

– Серйозно?

– Звісно. Образи, невиплакані сльози, негатив, жаль – усе це застоюється в тілі та перетворюється на хвороби.

– Я ніколи не думала про це. Мене з дитинства вчили, що плакати на людях соромно, некрасиво, некультурно.

У відповідь Лев усміхнувся і на секунду стиснув мою долоню.

- Сльози говорять про те, що людина жива, чуттєва, добра і вміє співпереживати.

- Так, але сльози також говорять про слабкість.

- У кожного є свої слабкості, але той, хто не боїться їх показувати, - уже переможець.

Його слова зворушили мене до глибини душі, він говорив такі прекрасні речі, що хотілося слухати цей мудрий голос вічно.

- Спасибі за цей спектакль. Отримала величезне задоволення.

- Будь ласка, мені приємно бачити щирий блиск у твоїх очах, - дуже непомітно він перейшов на «ти», і мені це подобалось. Можливо, колись і я зможу?

- Якось муляко на душі. Кінець такий трагічний. Я до останнього сподівалася, що все буде добре, але...

- Зазвичай саме драми викликають найпроникливіші емоції і залишають виразний слід у душі.

- Це неймовірно. Я й не думала, що за три години можна пережити такий діапазон почуттів. Так дивно було спостерігати за тим, як стрімко людина може змінюватися під чийось впливом. Іншими стають думки, погляди, життєва позиція і віра. Я шокована тим, як проста, світла, чиста дівчина перетворилася на фатальну, зарозумілу жінку, що зрадила любов, стала кар'єристкою, черстою і цинічною.

- Так, у світі багато слабких людей, які під впливом чужої думки міняються. Саме тому так важливо правильно обирати друзів і коло своїх знайомств. Є люди, які роблять нас кращими, а є знайомства, які ведуть до пірви. Недарма кажуть: «Скажи, хто твій друг, а я скажу, хто ти».

- Але ж є сильні люди, які незалежно від обставин, оточення залишаються такими, як є. Зберігають вірність своїм поглядам, залишаються собою незважаючи ні на що.

- Так, але, на жаль, таких людей мало. Треба мати стрижень, характер, амбіції, щоб не піддатися маніпуляціям. Здебільшого кожен із нас зазнає впливу, хорошого або поганого, і з часом змінюється. Хтось деградує, хтось росте, розвивається, наповнюється правильними знаннями, добром, духовністю. Усе залежить від того, з ким людина спілкується, які книги читає, про що мріє і якими думками живе.

- Я давно помітила, що ви багато читаете.

- Так, це мое хобі. Деякі книги змінюють нас, відкривають зовсім інший світ, розширюють свідомість, світобачення, розвивають фантазію.

- Я теж люблю читати.

- Я помітив, - усміхаючись відповів Лев. Я збентежилась і засунула руки в кишені. - Змерзла?

- Трохи. Вже пізно, час повертатися додому.

- Куди тобі їхати? Я підвезу.

- Це, певно, незручно. Не хвилюйтесь, я сама доберуся на метро, - я не знала, як реагувати на таку пропозицію, тому вирішила відмовитись, хоча дуже хотіла ще трохи побути з ним.

- Не відмовляйся. У нас буде ще трохи часу, щоб поговорити.

- Добре. Переконали, - всміхнулася, зашарівшись.

Лев відчинив дверцята, і я сіла у величезну чорну машину. Здається, то був «джип». У салоні пахло шкірою і ще чимось приємним. Я вперше їхала в такому розкішному автомобілі й не могла повірити, що все це відбувається зі мною в реальності, а не уві сні. Мені було тепло і затишно. За вікнами горіли яскраві вогні. Вечірнє місто було красивим, якимось святковим. Я насолоджувалася моментом, на душі було так добре і спокійно.

Якби моя мама дізналася, що я сіла в чуже авто, вона надавала б мені по сраці. «Ніколи і нікому не довіряти», - ось її девіз. Ще з дитинства мама лякала мене байками про злочинців, маніяків, про яких розповідали в новинах. Якщо вірити телевізору, то складається враження, що наш світ - це збіговисько поганців, які тільки й чекають, коли ти залишишся наодинці, щоби пристукнути тебе у темному куточку. Коли вже почнуть передавати позитивні новини, розповідати історії з хепі ендом?

- Про що думаєш? - Лев із цікавістю зазирнув у мої очі.

- Про те, чому я не люблю дивитись телевізор і віддаю перевагу книгам.

- І чому ж?

- Бо по телевізору завжди транслюють лиш погані новини. Люди стають наляканими й депресивними.

- Так і є. То які книжки любиш читати?

- Різні. У мене немає улюбленого жанру. Якщо історія зачепила, то я не можу зупинитися, поки не дочитаю. Бувають круті детективи, ще подобаються історії з любовною лінією.

- Що зараз читаєш?

- Проблема в тому, що мені треба встигати читати за університетською програмою, а також знаходити час на власні уподобання. Вчора, наприклад, дочитала «Кульбабове вино».

- Чудова книжка. Впевнений, що сподобалась.

- Звісно, це дивовижна історія. Я пережила з героями усі їхні пригоди. Сюжет дуже динамічний і заряджаючий. Мое дитинство було інакшим. Я допомагала батькам поратись по господарству. На ігри та пригоди не було часу, та й гратися не було з ким.

- Я теж виріс у селі, тож розумію, про що ти.

- Правда?

- Так. Мене виховували мама і бабуса. Тата ніколи не бачив.

- То ви приїхали в місто з села? Самі, без допомоги, досягли таких успіхів? Неймовірно.

- Я просто завжди покладався лише на себе і багато працював.

- Так, я теж звикла покладатися лише на себе. Іншого вибору немає.

- Вибір є завжди. Залишитися в селі чи поїхати у місто? Жити в гуртожитку чи знімати кімнату? Байдикувати чи працювати на другій зміні? Дивлячись на тебе, можу сказати, що ти не звикла вибирати легкі шляхи. У цьому ми схожі.

Я всміхнулась і опустила погляд. Було дуже приємно усвідомлювати, що в нас є дещо спільне. У кишені Лева почала грати музика.

- Перепрошую, маю відповісти, - Лев приклав телефон до вуха. А я зосередила погляд на краєвидах вечірнього міста. Нам залишилось усього декілька хвилин побути разом, а далі знову розлука і чекання наступної зустрічі. Чому мене так тягне до цієї людини? З кожним новим словом, з кожною новою думкою про нього я все більше прив'язуюсь і сумую.

- Привіт, Платоне. У мене все добре. Ти як? Давай без прелюдій. Можеш відразу переходити до справи, - голос Лева був строгим і напруженим. - Ні, грошей я більше не дам. Ми вже обговорили це питання. Все, що міг, я зробив. Тепер твоя черга вразити татка. Тобі двадцять п'ять років. Може, досить вештатись по клубах? Уже давно треба було взятися за розум і розпочати власну справу. Тим паче, у тебе є всі можливості для цього.

Мабуть, на іншому кінці вимкнулися, тому що Лев засмучено повернув телефон у кишеню. Хвилини дві ми їхали мовчки. Коли він зупинився біля мого будинку, я не знала, що казати, бо бачила смуток на його обличчі. Хотілося знайти доречні слова, щоб утішити його.

- Щиро дякую вам за чудовий вечір.

- Мені дуже шкода, що ти все чула, - промовив він, підвівши на мене очі.

- Чому? Ви ж самі казали, що не варто соромитися своїх емоцій. Я нічого поганого не подумала.

- Платон - це мій син. Я дуже його люблю, але він, здається, заплутався. Десь глибоко в душі він хороший хлопець, але зараз іде не тим шляхом. Знаю, сам винен у тому, що він виріс егоїстом, адже з дитинства ні в чому

Йому не відмовляв, хотів дати йому все, чого сам не мав. Коли я був малим, то ходив голодний, у недоносках і тільки й мріяв про шматок м'яса. Мій син ріс у зовсім інших умовах. Зараз йому двадцять п'ять, а він і досі не знає ціни грошам, бо для нього вони завжди наче падали з неба, як сніг. Ми віддалились, розсварились, утратили зв'язок і спільну мову. Коли я сказав йому, що більше не даватиму грошей просто так, він образився і заявив, що я найгірший у світі батько.

– Не беріть близько до серця. Іноді у гніві люди говорять неприємні речі, хоча насправді так не думають.

– Я розумію, але слова деколи страшніші гострого леза.

– Це правда.

– Платон не розуміє, на жаль, що я відмовляю йому у фінансуванні лише тому, що хочу, аби він подорослішав, став самостійним. Я не вічний, і одного дня «мішок з грошиками» зникне і він залишиться сам на сам із жорстокою реальністю, де кожному копійку треба відвойовувати. Ніхто нічого нікому просто так не дає. За свій шматок треба боротися, і це важко. Гроші рано чи пізно закінчуються. Сидіти на дивані не вийде...

– Він обов'язково зрозуміє. Потрібен час.

– Сподіваюсь, що встигну дочекатися цієї миті, коли він подорослішає і змінить своє ставлення до життя, грошей, рідних людей.

– Він злиться, тому що розгублений і не знає, що робити далі. Це минеться, просто потрібен час. Охолоне, туман гніву розвіється, і він усе зрозуміє ще й пробачення попросить. От побачите, скоро помудрішає. Точно.

– Я помудрішав досить пізно. Коли був молодим, накоїв багато помилок. Я ніколи йому не відмовляв, тому що хотів таким чином виправдати свою відсутність у його житті. Я дуже багато часу приділяв роботі. У той період, коли він потребував моєї уваги й підтримки, мене не було поряд. Хороший бізнесмен не став хорошим батьком. Тепер дуже шкодую про це.

– Я думаю, ви дарма себе картаєте. Річ не у вас, а в ньому. Мої батьки зовсім не приділяли уваги моему вихованню. Ми ніколи не розмовляли про життєві цінності, ніколи не порушували глибоких тем. Мій батько завжди пив, а мама тяжко працювала. Я відчувала себе самотньою, але попри це завжди поважала і любила своїх батьків просто за те, що вони є, за те, що дали мені життя, дім, тепло.

– Моя ж ти дівчинка, – промовив Лев, поцілувавши мою скроню. Я притулилася до нього і, здається, просиділа у теплих батьківських обіймах цілу вічність.

Того вечора я досить швидко заснула. Було відчуття душевної гармонії. Я раділа, бо в нас склалась дуже відверта розмова. Він поділився зі мною переживаннями, а це знак зближення і довіри. На своїй скроні я досі відчувала його губи, пам'ятала кожен дотик, кожне слово. Мені було добре з ним і спокійно. Я навіть не знала, що здатна так линути до людини й прагнути її тепла.

Глава 4

Наступної середи Лев знову завітав до нас у ресторан. Я засяяла, побачивши його. Ледь стрималась, щоб не підбігти до нього і не застрибнути на руці. Всередині мене вирував тайфун щастя. Емоції переповнювали. Хотілося втекти з ним і говорити-говорити, пізнавати, пірнати у спогади, розповідати про себе і дізнаватися про нього. Минулого разу ми дуже зблизилися, і я була впевнена, що відшукала в цьому світі рідну душу.

– Привіт, – промовив він, – щасливий знову бачити тебе.

– Я теж.

– Як справи?

– Все дуже добре.

– Це чудово.

– У вас нова книга? – з цікавістю запитала я.

– Так, цього разу «Володар перснів», – він усміхнувся. – Вирішив прочитати всю серію. Захотілося чогось захопливо-фантастичного, щоб відволіктись від проблем, набридливих думок.

– Чудовий вибір.

– Якщо хочеш, почитаємо разом.

– Із задоволенням.

– Думаю, сьогодні закінчу першу частину. Можемо зустрітись завтра, і я віддам тобі цю книгу, а сам розпочну другу.

– Клас! Підтримую.

– Якщо чесно, я помітив, що ти перечитуєш книги, які я приносив із собою.

– Ого... Як соромно, – я почервоніла.

– Ти чого? Це дуже мило. Не варто соромитись.

– Ну, якщо ви вже в курсі, то маю похвалити вас за чудовий літературний смак. Жодного разу книга, яку я перечитувала за вами, не розчарувала.

– Ой, як приємно! – він стиснув мою руку. – Дякую.

– А тепер до справи. Що бажаєте замовити?

- Спробуй вгадати, - він підморгнув, а я розсміялася.

Наступного дня у мене якраз був вихідний. Після пар я побігла додому, причепурилася і полетіла на крилах щастя на зустріч із Левом. День був досить теплим. Ми зустрілися у парку і проблукали алеями, розмовляючи, близько двох годин. Загалом ми обговорювали книги, які прочитали з того часу, як уперше побачили одне одного. У нас було багато спільних думок і висновків. Час летів непомітно. Я тримала його під руку, і все було наче у сні. Склалось враження, що ми знаємо одне одного цілу вічність, що ми рідні душі й у нас на двох одне дихання, одне серцебиття, одні думки.

- Платон більше не дзвонив? - раптом запитала я з цікавістю. Можливо, це було безтактно, але мені хотілося дізнатися про нього більше.

- Ні, він ображений і сердитий. Я дам йому час охолонути, а потім знову спробую піти на контакт.

- А що думає з цього приводу ваша дружина? Може, варто їй утрутитися, поговорити. Хлопчики зазвичай дослухаються до мам.

- Ми з Оленою розлучилися, коли Платону виповнилося сімнадцять.

- Чому?

- Так іноді буває. Любов минає, втрачається зв'язок. Це відбувається поступово, непомітно, по міліметру, по ниточці обривається те, що раніше тримало. Сумно змиритися з цим. Але таке життя.

- Як прикро!

- Так, то було сумно, але зовсім не боляче. У безкінечних справах я навіть не помітив, як ми з дружиною опинилися на різних планетах і перестали розуміти одне одного.

- Прикро усвідомлювати, що кохання не вічне.

- Суспільство часто ідеалізує це почуття. А насправді кохання потребує багато уваги й праці.

- Коли ви розлучилися, то відчули самотність?

- Зовсім ні. Кохання помирає повільно, і зазвичай ти цього не помічаєш. Усвідомлення приходить у той момент, коли вже нічого не можна змінити чи повернути. Пам'ятаю той день, коли я побачив, що ми припинили торкатися одне одного. Ніжність і теплота потроху зникали, й одного разу ми просто почали спати в різних кімнатах. І так тривало, допоки Платон не закінчив школу. Тому можна сказати, що ми стали самотніми ще задовго до розлучення.

- Можливо, я помиляюся, але здається, що безліч сімей живуть без кохання. Інколи я думаю, що мої батьки ніколи й не любили одне одного.

- Звісно, можна так жити. Ми вже говорили про те, що завжди є вибір. Кожен сам для себе вирішує, як йому бути. Піти чи залишитися. Я вирішив піти, бо все те мене дуже пригнічувало.

- А ваша дружина як усе сприйняла?

- З роками вона дуже змінилася. Я перестав її впізнавати. Від молоді, ніжної дівчини нічого не залишилось. Гроші змінюють людей, часто в поганий бік. Вона не хотіла розлучення, адже звикла жити заможнo і ні в чому собі не відмовляти. Заради цього вона була б згодна терпіти нашу нелюбов.

- А може, вона любила, просто не показувала?

- Не думаю. Коли все дійшло до крайньої точки, вона судилася зі мною за майно. Я задовольнив усі її забаганки і віддав усе, що вона вважала своїм. Коли я заробляв гроші, вона створювала затишок у домі, дбала про нашого сина. Був період, коли ми насправді були щасливими, і я з радістю віддавав їй те, що вона заслужила. Олена була Платону і матір'ю, і батьком. А я в цей час громадив гроші. Знаю, вона теж розчарувалася в мені, перестала впізнавати і любити. Їй також було нелегко.

- Ви б хотіли повернути час і все змінити?

- Так, інколи я думаю про це, але, на жаль, змінити минуле неможливо. Все, що ми можемо, - пожинати плоди своїх учинків або бездіяльності.

- А коли ви зрозуміли, що назад дороги немає?

- Знаєш, коли сварок стає занадто багато, коли немає тем для розмов і все, що вас поєднує, - це діалоги з присмаком докорів, краще розлучитись, щоб не заважати жити одне одному. Інколи люди притягуються мов магнітом, а інколи відштовхуються, бо не мають більше нічого спільного, крім майна і спогадів.

- То ви зараз живете один?

- У мене є кіт, - усміхаючись, відповів Лев. Мені подобались зморшки біля його очей, а ще подобалася сивина і щетина на щоках. Він був таким красивим і статним, хоч картину малюй.

- А що за порода?

- Я підібрав його на вулиці, і він виявився дуже хорошим товаришем. Виглядає кепський, але в душі няшка. Колір шерсті схожий на багнюку, величезні лапи і немає одного ока, але варто провести з ним пару годин, як розумієш, що він найніжніше створіння у цілому світі. Рік тому якраз біг додому, а він сидів під дощем біля під'їзду, увесь такий нещасний, мокрий. Я тоді подумав, що життя його гарно потріпало і треба врятувати бідолаху, бо пропаде. І це було правильним рішенням.

- У вас добре серце.

- Життя завжди дає цінні уроки. Завдяки цій зустрічі з котом я зрозумів, що зовнішність буває оманливою і набагато важливіше, що приховано всередині. Рідні душі завжди притягуються.

- Мені здається, що ви моя рідна душа.

- Справді?

- Так.

- Я теж це відчуваю. Добре, що ми зустрілися, - він знову стиснув мою руку, а я відчула теплоту, яка пробігла від серця по всьому тілу.

Деякий час ми йшли мовчки, і в тій тиші не було нічого дивного. Кожен думав про своє, і це здавалося природним і щирим. Я насолоджувалася моментом, дихала на повні груди.

- Дивись, у цьому будинку я живу. - Лев порушив тишу і показав рукою на багатоповерхову будівлю, верхівка якої виринала між деревами.

- Дуже красивий будинок. Напевно, з вікон відкривається чудовий краєвид.

- Так, вгадала. Я живу на останньому поверсі. У мене дворівнева квартира.

- Як це?

- Як окремий двоповерховий будинок, тільки спроектований у багатоповерхівці.

- Невже так буває? - я ніколи не чула про таке, тому дуже здивувалася.

- Якщо хочеш, можу показати, - трохи зніяковівши, запропонував він, а я, правду кажучи, зраділа.

- Чесно?

- Авжеж.

- Ура! Мені дуже цікаво! - Лев розсміявся з моєї реакції.

Де кілька хвилин ми йшли до стоянки. Я майже підстрибувала від радості. Потім ми сіли в його автомобіль і за десять хвилин були на місці.

- Перш ніж ми зайдемо, я хочу, щоб ти мені дещо пообіцяла.

- Що саме? - поцікавилась я, усміхнувшись його очам.

- Пообіцяй, що не будеш такою довірливою і більше не сядеш у машину з незнайомцем, а тим паче не підеш у його квартиру. Ти дуже красива і наївна. Цим можуть скористатися погані люди. Не хочу, щоб ти потрапила в біду. Велике місто - це не лише великі можливості, а й великі ризики. Зрозуміла?

- Зрозуміла, - здається, я почервоніла.

– Гаразд, прохось і почувайся як удома, – він почав відмикати нижній замок, потім верхній.

– Зазвичай я обачна. Чесно. Не знаю чому, але я відразу відчула, що вам можна довіряти.

– Це, звісно, приємно чути, але...

– Моя мама прочитала мені достатньо лекцій про маніяків і різних придурків, тому клянуся, я зазвичай обережна.

– Згода. Вірю. Я просто мав це сказати.

Коли відчинилися двері і я опинилася в його квартирі, то мимоволі ахнула від захвату. Це було неймовірне видовище, такої розкоші я ніколи в житті не бачила. Великий, просторий хол, дерев'яні сходи, красива, затишна кухня і приголомшлива бібліотека. Я довго розглядала книги, вдихаючи аромат їхніх сторінок. За мить я побачила кота. Він і справді був страшеньким. Тваринка стрибнула до Лева на руки. Почулось голосне муркотіння, ніби тракторець завівся на полі. Муркотун релаксував від дотиків хазяїна, але на мене все ж зиркав. Не довіряв, придивлявся, оцінював. Певне, коли він утратив око, то назавжди запам'ятав науку – бути на стрьомі й довіряти тільки своїм. Я була чужачкою для нього, як і він для мене. Нас поєднувала любов до Лева.

Поклавши кота на диван, Лев почав показувати мені квартиру. Спочатку перший поверх, а потім ми піднялися нагору, де містилися затишна спальня і величезна тераса, з якої відкривався дивовижний вигляд на місто.

– Це неймовірно. Я ніколи не була на такій висоті. Дух перехоплює.

– Так, тут справді гарно.

– Це ніби інший світ. Щось на кшталт раю.

– Інколи буває поганий настрій, але коли повертаюсь додому, то сідаю на цей диванчик і перезаряджаю душу. Погані думки змінюються на хороші, й мимоволі починаеш усміхатися, бо життя таке красиве.

– Дякую, що показали світ, якого я досі ніколи не бачила. Тепер знатиму, про що мріяти. Хочеться досягти великих успіхів, щоб одного разу опинитися на такій вершині.

– Мрії збуваються, тож мрій на повну. Обов'язково заплануй поїздки до Парижа, Венеції, Рима, Лондона. Не забудь провести місяць у Нью-Йорку. Цей світ такий багатогранний! Треба усе пізнати, усе спробувати.

– А ви були у цих містах?

– Був. Мені дуже сподобалось. Там зовсім інша енергетика. Заряджаєшся на повну і знову пірнаєш у справи.

– І ви бачили Ейфелеву вежу?

– Так. Це ж обов'язковий пункт програми кожного туриста. Зараз покажу фотографії, – Лев збіг сходами вниз і через декілька хвилин повернувся з величезним стосом фотоальбомів.

– Ого яка колекція!

– Так, я люблю колекціонувати моменти. Усі ці картки гріють мою душу і нагадують про щасливі миті мого життя. Десь тут має бути фото з Парижа, – розкривши один із альбомів, він почав гортати сторінки. Там було багато знімків з ним і без нього, мені хотілося переглянути кожну світлинку.

– Я б хотіла, щоб ви розказали мені про своє життя усе із самого початку.

– Боюся, знадобиться багато часу.

– Я не поспішаю.

– Гаразд, – він усміхнувся, і я бачила, як запалали іскорки радості в його очах, насправді Левові й самому хотілося повідати свою історію.

– Ну що ж, – я потерла долоні, поки Лев діставав величезний сірий альбом.

– Ця фотокнига найстаріша. З дитинства і юності у мене немає карток. Моя мама не робила знімків. Перші фотографії з'явилися в моїй колекції з часів армії, – ми почали гортати сторінки.

У віці вісімнадцяти років він був неймовірно привабливим і сексуальним. Красиве тіло, яскрава усмішка, чорнявий чуб і найпрекрасніший у світі погляд. Далі він показав мені фотографії з весілля. Потім я побачила фото, де він тримав на руках маленького синочка. Зображень було багато, і Лев захопливо переказував свої найулюбленіші спогади. Інколи ледь помітно він гладив знімки великим пальцем і на мить замовкав, ностальгуючи за минулими часами. Потім хронологія обірвалася і він почав показувати фото, зняті вже після розлучення, ніби в його житті була прірва завдовжки років із десять. Нарешті він показав мені Париж, і я закохалася в це місто. Бачила той край очима Лева, адже він зробив безліч неймовірних знімків, підмітив прекрасні деталі й особливі моменти життя людей, архітектуру, атмосферу вулиць. Далі був Лондон, а потім і Нью-Йорк.

Захопившись, ми навіть не помітили, як зайшло сонце і за вікнами стало зовсім темно. Я з цікавістю слухала історії Лева, радіючи, що він відкриває мені свою душу, ділиться спогадами.

...Не розумію, як і в яку мить це сталося: повіки обважніли, і сон поглинув мене.

Розплющивши очі, я розхвилювалася – як це я втратила контроль над часом і не помітила, коли заснула? Негарно вийшло, який сором! Я лежала у величезному ліжку у спальні Лева, де ми вчора переглядали альбоми, сидячи на дивані. Він спав поруч, одягнений і красивий, підклавши дві руки під щоку, ніби мала дитина. Декілька хвилин я просто дивилася на нього, а потім тихенько встала і вийшла на терасу. Вже світало, і я замилювалася цією прекрасною картиною, аж раптом почула:

– Доброго ранку!

Я озирнулася і побачила його. Він був трохи зніяковілий.

– Доброго ранку!

– Пробач, я вчора переборщив з історіями й фотками. Не знаю, що на мене найшло. Дурна ностальгія.

– Усе добре, це ви мені пробачте, що я так нахабно і безпардонно відключилась. Навіть не помітила, як це сталося.

– Я розповідав тобі про Рим, а коли підвів очі, ти вже спала, прихилившись до стіни. Сподіваюсь, не ображаєшся, що я не став тебе будити і поклав у ліжко.

– Ні-ні, це було дуже турботливо. Дякую.

– Вип'єш кави?

– Так, із задоволенням.

Ми спустились на перший поверх. Я сіла за барну стійку і спостерігала за тим, як він готує каву і тости.

– Мммм, який аромат, спасибі, – зробивши ковток, подякувала я.

– Обожнюю корицю.

– Я теж.

– Тобі сьогодні на котру в університет? – Лев глянув на годинник.

– Я сьогодні не піду. Хочу хоча б один день прогуляти, – промовила сором'язливо, але з надією на те, що ми ще побудемо разом.

– Ну, один день – то не страшно.

– Мені після обіду на роботу, тож релакснути на повну не вийде, але й так добре. Без поспіху поп'ємо каву.

– Хочеш, я поговорю з адміністраторкою, щоб тобі дали вихідний на сьогодні?

– А так можна? – його слова змусили серце забитися швидше.

- Власникові можна все.

- Це було б чудово. А як ми проведемо цей день?

- Ти хочеш провести свій вихідний зі мною? - він мило всміхнувся. - Невже у тебе немає бойфренда чи подружок?

- Ні... Ти мій друг, рідна душа, хочу побути ще трохи з тобою, - я наблизилась до нього і обійняла за талію, притуливши голову до грудей. Я чула биття його серця, і це було так особливо. На душі ставало дедалі тепліше. Лев був дуже турботливим і щирим. Ні з ким і ніколи мені не доводилось розмовляти настільки відверто, не боячись осуду. Жодну людину я не знала настільки добре, як його, хоча ми познайомилися зовсім недавно. Нам було добре удвох, усі розмови текли природно й невимушено. Ми не боялися відкриватись одне перед одним, незважаючи на величезну різницю у віці.

Поки він розмовляв із адміністраторкою, я подзвонила Марфі - дочці бабусі, у якої жила, і повідомила, що буду відсутня деякий час. Збрехала, що їду навідати батьків.

- Ну, все, домовився. У тебе вихідний.

- Не можу повірити, дякую, - я стрибала і плескала в долоні, мов маленька дівчинка. Те, з яким теплом він дивився на мене, вражало.

- Ти дуже красива дівчинка, сяєш, мов сонечко.

- Дякую. Ти теж дуже красивий.

- Авжеж, - він усміхнувся, ніби я сказала щось дивне.

- Ну, які плани на день?

- Якщо хочеш, можеш прийняти душ, а далі щось придумаємо.

- Так, ти читаєш мої думки.

Він провів мене до ванної кімнати і почав розповідати й показувати.

- Дивись, тут є усе необхідне - гель, шампунь, бальзам. Ось нова зубна щітка. Відкривай, користуйся. А ось тут лежать чисті рушники й халат.

- Вау. Стільки усього красивого! У тебе часто бувають гості?

- Ні, не часто. Я купив це все на випадок, якщо Платон захотів би залишитися на ніч, - в інтонації прозвучало розчарування і сум. Здається, у них із сином серйозні трабли у стосунках. Лева було боляче від цього.

- А можна я прийму ванну, з піною?

- Звісно. Ти навіть можеш увімкнути режим джакузі, вибрати музику, кинути морської солі.

- Просто як у фільмі «Красуня» з Джулією Робертс, - хіхікнула із захватом.
- Ого. Це ж старий фільм. Не думав, що ти таке дивишся.
- Ми з мамою його обожнюємо. Ти трохи схожий на Річарда Гіра.
- Не кажи дурниць, - тепер червонів він, а не я, і це було мило.
- Чого? Правда-правда, ти навіть гарніший.
- Ти теж гарніша за Джулію Робертс.
- Серйозно?
- Чого мені брехати? - ми сміялися вдвох. - Добре, я поки тебе залишу. Якщо буде потрібна допомога, гукай.
- Дякую, домовились.

Коли Лев вийшов, я роздяглась і почала набирати величезну ванну. Кинула сіль, налила пінку і через мить уже ніжилась у гарячій воді. Це було справжнє блаженство. Потім я почала шукати, де б увімкнути музику, але не зуміла розібратися з кнопками. Пінка повністю покрила мое оголене тіло, і я наважилась покликати Лева.

- Хей, мені потрібна допомога, - крикнула голосно.

Через хвилину Лев постукав у двері й зазирнув у щілину.

- Щось трапилось?
 - Допоможи, будь ласка, увімкнути музику.
 - Так, звісно, - Лев увійшов, і я побачила, як він соромиться, намагаючись не дивитися у мій бік. - Музика вмикається ось тут, на цій панелі. Усе просто. Ти можеш увімкнути радіо або готовий треклист. Є джазовий збірник, класика, соул... Що хочеш?
 - Класику.
 - Моцарт підійде?
 - Так, давай Моцарта.
 - У тебе таке довге волосся. Напевно, важко мити, потім сушити, заплітати.
 - Зовсім ні, це так здається, що важко. Але насправді все дуже просто. Хочеш спробувати?
- Він зашарівся.
- Що саме?
 - Помити мое волосся.

- Ти серйозно?

- Якщо ти соромишся, тоді не треба, але ж ти сам запитав.

- Ні-ні. Якщо ти не проти - я з радістю приймаю цей виклик.

- Виклик? - хіхікнула.

- Не знаю... Завжди мріяв мати дочку. Здавалось, що це дуже мило - мити волосся, заплітати косички.

- Ну, тоді настав твій час.

- Спробую. Постараюсь не накосячити. Ніколи нікому не мив волосся, тільки собі.

- Усе дуже просто, розслабся.

Я на секунду пірнула під воду, щоб намочити все волосся. Лев сів на стілець позаду мене і дуже обережно розподілив шампунь по всій довжині. Я відчувала, як тремтять його руки, він дійсно хвилювався і хотів, щоб усе вийшло бездоганно. Його руки так ніжно масували голову. Я заплющила очі й насолоджувалася моментом.

- Пірнай, - промовив він, і я знову зникла під піною.

- Піднімись трохи, хочу змити піну з волосся, - я підтягнула до себе коліна й обійняла їх, піднявшись у положення сидячи. Він узяв душову ручку і почав змивати волосся, приділяючи увагу кожному пасмечкові. Не знаю чому, але я не соромилась його. Насправді ця мить була дуже природною, щирою і теплою.

- Усе, мені здається, готово.

Я розплющила очі й засяяла.

- Дякую. Навіть не очікувала, що це так приємно.

- Тобі ніхто не мив волосся?

- Ні, я ж із села. Там навіть ванни нема.

- Точно, забув.

- Я прийняла ванну вперше, коли зняла кімнату. Це справжній кайф. Лежала б години дві, відмокала, - я озирнулася, і ми зустрілися очима, секунд на п'ять зависла тиша.

- Гаразд. Волосся вимите, я піду.

- Чого? Побудь зі мною, - я не хотіла втрачати миті, коли ми разом.

- Піна потроху зникає, і я починаю ніяковіти, - він дивився на підлогу, уникаючи зорового контакту зі мною.

- Ясно, а я й не помітила, - прикрила долонями оголені груди. Не знаю чому, але соромно мені не було. Я відчувала, що Лев - рідна мені людина і він ніколи нічого поганого не зможе зробити. Він порядний і благородний, уважний і такий розумний. Якби ж мій тато таким був! Шкода, що він алкоголік.

* * *

Коли Лев вийшов, я увімкнула музику і лежала хвилин десять, просто усміхаючись. Потім встала, змила піну з тіла. Витершись м'яким білосніжним рушником, я одягла пахучий халат і вийшла з кімнати. Лев сидів на дивані й читав другу частину «Володаря перснів».

- Ну що, цікаво?

- Дуже. Я навіть не очікував, що мені настільки зайде фентезі. У Толкіна приголомшлива фантазія і глибина. Відчуваю себе маленьким хлопчиком, який хоче скоріш дізнатися все.

- Я дивилася фільми. Усю серію. Вони теж дивовижні.

- Справді?

- Ага.

- Тоді, коли прочитаю всі книги, обов'язково подивлюся фільми.

- Чудова ідея.

- Насправді, крім хороших книжок, я обожнюю хороші фільми.

- За весь свій вік я бачила всього декілька крутих фільмів і мультиків. У нас в селі був один телевізор на всіх. Тому частіше за все дивились новини чи якусь нісенітницю. Лиш інколи щастило натрапити на щось нормальне. Одного разу, на Різдво, ми з мамою подивилися всі частини «Володаря перснів» і потім ще довго ходили під враженням.

- А тато?

- Ну, це ж були свята і він традиційно лежав у куточку п'яний.

- Мені шкода, що він не зміг упоратися зі своєю слабкістю.

- Я не впевнена, що він хотів. Йому подобалось таке життя.

- Скоріш за все, він був настільки незадоволений своїм життям, що волів утекти від реальності. Алкоголізм - страшна хвороба. Слабкі люди попадаються на гачок і нічого потім зробити не можуть.

Я сіла на диван і руками обійняла себе, ніби захищаючи від спогадів дитинства.

– Мені не вистачало його любові й уваги, завжди, – якась струна в серці надірвалася, і я заплакала. Лев притягнув мене до себе й обійняв.

– Я знаю, люба, знаю.

– Мені хотілося сидіти у нього на руках, хотілося розповісти йому про свої мрії, про те, що відбувається у мене в школі. Мені хотілося тепла, обіймів, але в нього не було часу на мене, ніколи. Я не ображаюся, просто мені так шкода, що він не зрозумів, як був потрібен мені. Тато ніби й знаходився поруч, не покинув сім'ю, але насправді його і не було. Він став тінню, і ми залишились із мамою самотніми.

– Він завжди був таким?

– Мама говорить, що він почав пити, коли мені виповнилося п'ять років. Але я не пам'ятаю себе настільки маленькою. У моїх спогадах він завжди був напідпитку. Хитався, щось мимрив нерозбірливе, ця слина навколо рота... Я часто ненавиділа його. Мама була нещасна з ним, і я також.

– Мені дуже шкода. Але ти маєш пробачити його, бо носити в душі образи – то важкий тягар.

– Я не ображаюсь. Просто мені боляче.

– Розумію.

– Скільки разів я намагалася пригадати щось хороше. Було декілька моментів, коли він обіймав мене, але від нього так тхнуло, що я сама відштовхувала його. А ще... Він бив мене.

– Не може бути!

– Так, і я воліла б забути про це, але не можу. Інколи мені сняться кошмари, ніби я тікаю від нього і мені лячно, адже як не стараюся, не можу рушити, біжу на місці.

– За що він бив тебе?

– Я була мала. Уперше це сталося, коли я не зачинила кролів у сараї й спустила собаку, яка налякала їх гавкотом. Через це половина виводка померла від розриву серця.

– О боже!

– Мені було вісім років, я просто не подумала, а він узяв лозину і відшмагав мене до крові. З того дня я почала боятися батька.

Лев ще міцніше пригорнув мене до себе, намагаючись забрати хоча б часточку мого болю.

- Я ніколи не бив сина, хоча й були пориви зробити це, але я завжди стримувався, адже частіше за все відповідальність за помилки дітей лежить на батьках. Будь-які проблеми потрібно вирішувати за допомогою слів, діалогів. Відшмагати дитину - найпростіше рішення, а от достукатися, роз'яснити...

- Я теж так вважаю.

- А як мама реагувала на те, що тато б'є тебе?

- Зазвичай це відбувалось без неї. Вона постійно була то на базарі, то на городі, то на кухні чи прибирала сільраду.

- Вона не бачила синців?

- Скоріш за все, вона не хотіла їх помічати або думала, що я подряпалась десь чи впала. Це ж село.

- Їй було, напевно, дуже важко тягнути все на собі.

- Так, це правда. Інколи мені здається, що це я винна в усьому. Вона дуже рано завагітніла, тато спився, і життя покотилося у прірву. Вона не живе, просто існує.

- Ти вже доросла, ти можеш поговорити з нею. Поясни їй, що у неї є вибір і вона може припинити нести свій тягар. Коли ти станеш на ноги, то зможеш забрати її у місто, і все налагодиться.

- Я б дуже цього хотіла.

- Головне, щоб вона погодилась. Інколи людині важко вибратися з клітки, навіть якщо дверцята відчинені.

- Це моя мрія - урятувати свою маму, показати їй інше життя.

- Зараз є чудові психологи, які допомагають алкоголікам побороти залежність. Можливо, після такого сеансу і тато погодиться лікуватися.

- Не знаю... Хотілося б вірити.

- Звісно, ніхто його не змусить, лише він сам може все виправити.

Той день ми провели, неначе справжня сім'я. Лев замовив доставку продуктів із гіпермаркету, і коли їх привезли, ми все розпакували і разом, у гарному настрої, готували обід. Смажили м'ясо, зварили легкий грибний суп, я нарізала салат зі свіжих овочів, і ми смачно поїли. Багато говорили про все на світі, сміялися, жартували. Увечері подивилися два фільми, а після заходу сонця пили чай на терасі, загорнувшись теплими пледами. О десятій наша казочка закінчилась і Лев відвіз мене додому. Прийшов час повертатися у свою реальність, а мені так не хотілося!

Опинившись у ліжку, я довго не могла заснути, багато думала про те, що відбувається між нами. Однозначно то був потужний зв'язок, який я відчувала кожною своєю клітиною. Ми перебували на одній глибині, нам було добре і весело удвох, і не стали цьому перепорою ні різний вік, ні різний статус, ні соціальні стереотипи й упередження.

Глава 6

Наступного дня я пішла в університет, але на лекціях не могла зосередитись, адже постійно думала про Лева, пригадувала різні моменти, завдяки яким ми крок за кроком зближувалися і відкривали одне одному серця. Потім почалася робота. Час тягнувся повільно. Приходили нові гості, я обслуговувала їх, робила все як треба, але щось у мені змінилось і я більше не хотіла так жити. Не хотіла працювати офіціанткою і бути звичайною дівчинкою на побігеньках. Завдяки Леву я зрозуміла багатогранність життя, і мені хотілося кардинальних змін. Я прагнула розвиватися, рости. Він подарував мені крила, дав можливість учитися, щедро ділився своїми думками, мудрістю, світоглядом, і я немов губка усе засвоювала, надихаючись кожним словом, кожним поглядом у мій бік. Я раптом зрозуміла, що мені тепер замало однієї середи, я хочу бачити його частіше. Хочу прокидатися, знаючи, що він поруч, хочу снідати з ним і вечеряти, хочу дивитися з ним фільми і говорити про життя. Хочу обіймати його, відчувати тепло великих долонь. Хочу, щоб Лев знову мив мое волосся, хочу, щоб він розчісував його і пестив. Ця картинка була такою реальною, і я не бажала погоджуватися на щось менше. Якби у мене був його номер телефону, я б подзвонила і сказала, що більше не можу жити без нього.

Дні тягнулися, я рахувала години й навіть секунди до нашої зустрічі. Лев став для мене важливішим за все, і тому все навколо втратило свої кольори, сенс, привабливість. Нічого не радувало мене так, як думки про нього. Я сама себе не впізнавала, ніби за одну мить перетворилася на іншу людину, яка побачила правильний шлях і більше не хоче розгублено стояти на перехресті.

Наша зустріч відбулась раніше, ніж я очікувала. Це був понеділок. Я вийшла на роботу і відчувала, що саме сьогодні ми маємо побачитись. Більше не було сил терпіти розлуку, я сходила з розуму, допоки в дверях не з'явився він. Наші погляди, немов магніти, притягнулись і переплелись. Було важко втриматись, щоб не підбігти до нього і не розцілувати. Лев сів за свій улюблений столик, я прихопила блокнот, меню й стрімголов помчала до нього.

– Привіт!

– Привіт! Не можу повірити... Понеділок... Ти тут... Приемна несподіванка, – дух перехопило від щастя.

– Проїжджав неподалік і вирішив зайти, щоб побачитись.

– Я скучила.

- Я теж.
 - Що будеш сьогодні?
 - Замовлю фірмовий ланч, а також «Наполеон» та імбирний чай.
 - Чудовий вибір, - усміхнулась я і побігла на кухню. Поки готувалося замовлення, я встигла прийняти ще декількох клієнтів. В обід у нас завжди був аншлаґ. Час від часу наші погляди перехрещувалися, і це було так зворушливо. Нарешті я опинилася біля нього і почала сервірувати стіл. Його аромат був таким приємним і вже рідним.
 - Як справи в університеті? - запитав Лев, усміхаючись.
 - Нормально. Скоро почнуться заліки, а я ніяк не можу дописати реферати й контрольні. Треба бігти в бібліотеку і працювати на їхньому древньому комп'ютері, але в мене зовсім немає часу і можливості. Коли я закінчую роботу - вже пізно, а перед універом - ще зарано.
 - Тобі треба купити свій ноутбук.
 - Так, я вже збираю гроші, але боюсь, до сесії не встигну.
 - Можеш скористатися моїм комп'ютером.
 - Правда? - його пропозиція змусила серце калатати сильніше.
 - Так, звісно.
 - Дякую, це чудова ідея, - розпливлася я в усмішці.
 - О котрій ти закінчуєш?
 - Об одинадцятій.
 - Не пізно для реферату?
 - У мене немає інших варіантів.
 - Добре, я заїду по тебе.
 - Домовились. Дуже дякую, ти стільки всього робиш для мене, - стиснула його долоню, яка лежала на столі.
 - Завжди радий допомогти, - він відповів на мій дотик, поклавши другу долоню зверху. Це було дуже зворушливо і ніжно. Його підтримка і доброта підкорили мене. Я й не думала, що зустріну таку людину у своєму житті. Чим я заслужила цей подарунок долі?
- Вже о десятій у ресторані не було клієнтів і я почала збиратися додому. Адміністраторка залишила одного чергового офіціанта, а інших відпустила додому. Насправді таке трапляється рідко. Дивний збіг обставин. Я вийшла на вулицю й озирнулась по боках. Подзвонити Левові не могла і картала себе

за те, що не взяла його номера. За тридцять хвилин я дуже змерзла і не могла дочекатися, коли побачу на горизонті чорний джип.

Лев приїхав рівно об одинадцятій. Я швидко застрибнула у салон і усміхнулася, потираючи руки, які були холодні як лід.

– Змерзла? – він натиснув на газ. Я відчула, як приємно гріє сидіння. То був кайф.

– Дуже.

– Я ніби не спізнився.

– Ні, просто сьогодні не було клієнтів і нас відпустили раніше.

– Усіх? – здивований погляд.

– Ні, до закриття лишився Олег. Я хотіла подзвонити, але ж у мене немає твого номера.

– Ми з тобою дивні люди. Сам не знаю, чому досі не обмінялися телефонами.

– Диктуй, – промовила я, тремтячими пальцями набираючи цифри. Сидіння нагрілося і я потрохи відтанула, але руки все ще були холодними.

– Ти голодна?

– Ні, на ніч намагаюся не їсти, але кави б випила.

– Гаразд.

Я була дуже втомлена і не знала, де знайти сили на роботу над рефератом. Крім того, потрібно було зробити переклад трьох текстів літературною англійською.

Коли ми приїхали, нас зустрів кіт. Він привітався з хазяїном і знову сховався від мене у закутках величезної квартири. Не знаю чому, але він не довіряв мені. Намагався триматися якнайдалі. Я розуміла, що йому потрібен час для зближення.

Лев увімкнув у своєму кабінеті комп'ютер, вставив мою флешку і почав розповідати, як і чим користуватися. Через п'ять хвилин я лишилася віч-на-віч із моєю роботою. Минуло ще декілька хвилин, і Лев приніс мені каву з круасаном. То було дуже зворушливо.

– Дякую, – прошепотіла я і всміхнулася.

– У тебе втомлений вигляд.

– Важкий день, але нічого. Зараз вип'ю кави і з усім упораюсь.

– Коли закінчиш, можеш лягти у кімнаті для гостей. Я постелив тобі ліжко.

– Дякую дуже...

- Гаразд, не буду заважати. Працуй, бджілко, - стиснув мою долоню, і в душі усе розцвіло.

- Окей.

Я розпочала з реферату. Знадобилась ціла година, щоб дописати текст і оформити все як належить. У нас був строга викладачка із культурології. На лекціях вона попереджала, що завжди перевіряє унікальність студентських робіт, тому списати чи завантажити роботу з Інтернету - не варіант. Закінчивши реферат, я роздрукувала його і розпочала роботу над перекладом. Процес ішов повільно. Тема була складною, заважала втома. Я дуже хотіла спати, мозок гальмував, і це дратувало.

Коли я сіла за другий текст, годинник показував другу ночі. Очі злипалися, сил майже не було. Я поставила будильник на сьому, щоб устигнути на пари, і вирішила сидіти, поки стане сил. Не знаю, коли це трапилось. Я перекладала текст, а потім клац - і темрява, а далі звук набридливої мелодії. Я встигла перекласти лише половину, хоча витратила дуже багато часу.

Зранку почувалася так, ніби мене потяг переїхав. Голова була важкою, очі боліли, тіло гуло. Хотілося залізти в ліжку і поспати хоча б годину, але, на жаль, потрібно було бігти в універ. Лець тримаючись на ногах, я пішла пробуджуватися у душ. Холодна вода трохи допомогла, але все одно я почувалася виснаженою.

- Доброго ранку, - привітався Лев. Коли я вийшла з ванної кімнати, він уже приготував для мене каву та бутерброди. Ще ніхто про мене так не турбувався, як він, і це було дуже приємно. Я сіла за барну стійку і зробила ковток гарячого напою.

- Як твоя робота? Усе встигла?

- На жаль, ні. Лише половину. Все виявилось набагато складнішим, ніж я думала. Десь після другої ночі я не витримала і вимкнулася прямо за столом.

- Нічого собі. Якби знав, то переніс би тебе у ліжку.

- Усе гаразд. Я й так завдаю тобі стільки клопоту.

- Не переймайся. Завжди радий допомогти. То що, сьогодні теж залишишся у мене?

- Якщо можна? - поглянула з надією.

- Звісно.

- Дякую. Треба все ж таки закінчити справу. Я ж не хочу, щоб мене позбавили стипендії. Вона потрібна мені.

- Тоді я заберу тебе об одинадцятій. Якщо закінчиш раніше - телефонуй.

– Домовились. Дякую.

Я швидко доїла сандвічі, й ми поїхали у центр. По дорозі в універ я ледь не заснула. Повіки були такими важкими, що тримати їх розтуленими коштувало зусиль. Я не знала, як переживу цей день.

– Ти молодець, дуже відповідальна студентка, – Лев обійняв мене і поцілував у скроню. – Тримайся, я пишаюся твоєю наполегливістю і силою волі.

– Дякую.

– Попереду тебе чекає важкий день. Але ти впораєшся, я в тебе вірю, – його усмішка була такою доброю і надихаючою, що в мене ніби відкрилось друге дихання. Я поцілувала його у відповідь і пішла на пари. Дві лекції і семінар пройшли успішно, я навіть не задрімала, більше того – заробила гарну оцінку. Лишилося пережити зміну в ресторані, і можна буде пишатися собою.

Те, що я майже не спала вночі, дало про себе знати. Я була дещо неуважною і розгубленою. Декілька разів приносила людям не те, що вони замовляли. Мені пощастило, що клієнти поставитися з розумінням до ситуації й не влаштували скандал.

Цей день був найскладнішим у моєму житті. Після восьмої вечора я ледь трималася на ногах і боялася, що знепритомнію на людях і це буде кінець моєї бездоганної репутації. На жаль, раніше нас ніхто не відпустив, і я сіла в машину до Лева на початку дванадцятої.

– Ти жива, крихітко? – жартома запитав він, але я бачила в його очах хвилювання. Напевно, вигляд у мене був жахливий.

– Та ще жива.

– Виглядаєш виснаженою.

– Так воно і є.

– Можливо, відкладеш роботу до завтра?

– Ні, я хочу закінчити все сьогодні. Часу майже не залишилося.

– Гаразд.

Коли ми приїхали додому, я сіла за комп'ютер і почала відкривати потрібні файли. Лев поставив стілець і сів біля мене. Я здивовано подивилась на нього.

– Я допоможу тобі, вдвох буде швидше.

– Справді?

– Авжеж.

Я не очікувала, що він так добре володіє англійською. За годину ми переклали два тексти, і це було справжнє диво. Без його допомоги я просиділа б до ранку. Коли ми все закінчили, Лев допоміг оформити і роздрукувати усі роботи, поклавши кожну до окремого файлу.

– Боже, не знаю, як мені дякувати, – прошепотіла я. Моя внутрішня батарейка була на нулі.

– Обійдуся. Краще біжи спати, твої повіки, здається, важать цілу тонну.

– Дякую, дякую, – я обійняла його і на мить задрімала на плечі. Потім усе ж узяла себе в руки й пішла в кімнату. Лев побажав мені солодких снів. Я роздяглась і тільки припала до подушки, одразу заснула.

Наступного дня я почувалася набагато краще. З Левом ми разом поснідали, і він знову відвіз мене в універ. Я здала викладачам реферат і контрольні роботи, висиділа всі пари і знову побігла на роботу.

Люди – дивні створіння, які дуже швидко звикають до хорошого. Мені більше не хотілося повертатися у квартиру бабусі, у свою стареньку кімнату. Я мріяла про те, щоб жити з Левом, і не знала, що б такого вигадати, щоб іще хоч раз залишитись у нього, скуштувати його смачний сніданок або вечерю, не важливо. Мені подобалось, як він дивиться на мене, як дбає про мене – з любов'ю і ніжністю. Ще ніхто в житті не був до мене таким добрим і уважним, як він, навіть батьки.

День добігав кінця, і я мимоволі сумувала, адже треба було повертатися додому. Думки про те, що ми побачимося з ним лише наступної середи, пригнічували.

Коли я вийшла на вулицю, мене чекав сюрприз. Лев стояв біля своєї машини і виглядав мене. Я обійняла його. Здавалося, ми без слів розуміли, що більше не можемо жити одне без одного. Він усміхнувся моїм очам, відчинив дверцята і показав жестом, щоб я сідала.

– Ти не уявляєш, яка я щаслива бачити тебе.

– Це взаємно. Слухай, у мене є одна розмова. Цілий день про це думаю. Не знаю, як ти відреагуєш. Коротше. Хочу запропонувати тобі жити в мене. За цей час ми дуже зблизились, я відчуваю, що ти рідна для мене людина, і дуже хочу тобі допомогти.

Від радості я заплескала в долоні, немов маленька дівчинка.

– Так, я згодна, згодна!

Лев усміхнувся і продовжив уже більш упевнено:

– Тобі не потрібно буде платити за кімнату. Так ти зможеш швидше зібрати гроші на ноутбук чи іншу важливу річ. Квартира завелика для мене одного. А з тобою все навколо ніби оживає, ти наповнюєш мої дні сенсом, і мені хочеться дбати про тебе.

– Дякую-дякую! – зворушено промовила я. – Ти мій ангел, мені так пощастило!

– Я б сказав, що це мені пощастило. Раніше я був самотнім, а тепер у мене є ти.

Наступного дня ми перевезли мої речі, і в мене розпочалося нове життя – багатогранне і щасливе. Бабуся, у якої я знімала кімнату, дуже засмутилася, дізнавшись про мій переїзд. Батькам вирішила нічого не говорити. Мама б подумала, що я божевільна і занадто довірлива. В один момент я відчула, що опинилась на іншій планеті й тепер ми з моїми родичами перебуваємо у різних світах.

Лев сяяв від щастя, і я теж не приховувала своєї радості. Я не знала, що відбувається між нами, але це було дивовижно. Щодня він відвозив мене в універ, а ввечері забирав з роботи. Удома мене чекала смачна вечеря і цікаві розмови про життя, мистецтво, книги. Він відкривав мені цілий усесвіт невідомих досі знань, і я з великим задоволенням впускала в серце кожне слово. Лев зробив для мене дублікат ключів, і це був дуже приємний і дбайливий жест, який говорив про довіру й любов.

Раз на тиждень ми ходили в театр, відвідували концерти й виставки. Він навчив мене грати в шахи. Вечорами ми дивилися кінобестселери англійською мовою. Коли я чогось не розуміла, він ставив на паузу і пояснював. Ми любили сидіти на терасі й спостерігати за краєвидами мегаполіса за чашечкою ароматного чаю. Лев допомагав мені з навчанням, і я завдяки його підтримці трималась у статусі відмінниці досить довго. Коли в мене випадали важкі дні і я поверталася додому занадто виснаженою, Лев, за традицією, мив мені волосся, і втому немов рукою знімало. З часом Муркотун звик до мене і навіть полюбив. Частенько спав у моїй кімнаті й радо зустрічав з роботи, адже знав, що я новий член сім'ї.

Лев з кожним днем знову і знову підкорював мене своєю дбайливістю. Частенько влаштовував сюрпризи й робив подарунки, купував нові потрібні речі. У нього був бездоганний смак. З часом я сама для себе стала красивішою, елегантною, впевненішою.

Коли я дізналася, що влітку він святкуватиме день народження, то вирішила зробити йому якийсь особливий подарунок, почала збирати гроші. Пів року я плідно працювала, відкладаючи певну суму, і нарешті купила золотий ланцюжок із хрестиком. Я вірила в Бога і хотіла, щоб він завжди оберігав Лева від бід.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=65896861&lfm=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.